

DOI: 10.33270/05257004.11
УДК 342.5:321.01:3.073.1:351.74

ЗУБКОВА Любов*

кандидат юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник секретаріату Вченої ради Національної академії внутрішніх справ м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3090-912X>

Характеристика стану досліджень державної політики у сфері внутрішніх справ

Анотація. Розвиток суспільства сучасні дослідники пов'язують з успішною реалізацією державної політики в різних її виявах, як на стадії формування (планування), так і на стадії реалізації. Особливу увагу зосереджено на тих сферах державної діяльності, у яких реалізують найважливіші для людини й громадянина права і свободи, зокрема свобода слова, свобода мирних зібрань, вибору місця проживання; право на мирне співіснування; на професію; на соціальний захист; на недоторканність особистості та житла; на освіту; медичне забезпечення тощо. Розглянуто найактуальніші для українського суспільства проблеми, зумовлені воєнним станом через повномасштабну агресію з боку російської федерації. Проте ці питання характеризуються не лише обговоренням, а й активними діями з боку Збройних сил України, фахівців різних галузей, а також представників державної влади, місцевого самоврядування і громадськості. Спостерігаємо динамічні тенденції розвитку військового, правоохоронного законодавства, зміну акцентів у системі соціальних цінностей, об'єднання зусиль навколо ідей національної ідентичності, збереження державного й суспільного устрою, захисту національного суверенітету. Виокремлено зовнішні й внутрішні функції держави, що потребують додаткової уваги в сучасний період державотворення. Чітко прослідковується важливість додаткового аналізу внутрішньої політики держави в економіці, військово-промисловому комплексі, екології, сільському господарстві тощо. Поряд з такими стратегічними напрямками державної політики, як транспорт, медицина, освіта, землеустрій, підприємництво, дедалі більше актуалізується напрям у сфері внутрішніх справ, що пов'язаний з правовою охороною та реалізацією основоположних прав і свобод людини й громадянина. Удосконалення державної діяльності у сфері внутрішніх справ, зміцнення гарантій та механізмів її здійснення в сучасних умовах сприятиме розвитку інститутів громадянського суспільства, економічному добробуту, забезпеченню комфортного проживання для всіх верств населення в Україні.

Ключові слова: державна політика; правові засади; верховенство права; забезпечення прав людини; функції держави; механізм правового регулювання; сфери життєдіяльності суспільства; політика; сфера внутрішніх справ.

Історія статті:

Отримано: 31.07.2025
Переглянуто: 28.08.2025
Прийнято: 30.10.2025

Рекомендоване посилання:

Зубкова Л. Характеристика стану досліджень державної політики у сфері внутрішніх справ. *Наука і правоохорона*. 2025. Вип. 4 (70). С. 103–111. DOI: 10.33270/05257004.11

*Відповідальний автор

Вступ

Вивчення предмета пізнання починається зі збору й аналізу джерельної бази, виявлення новацій, присвячених цьому явищу, порівняння відкриттів і здобутків у напрямках пізнання. Корисним і необхідним також є ознайомлення з основними категоріями, що характеризують предмет дослідження, та суміжними поняттями, у яких відображено окремі зрізи (аспекти) розуміння природи явища. Вивченню явища державної політики присвячено чималу кількість правових досліджень, однак науковий інтерес до проблем державної діяльності виходить далеко за межі юридичної науки. Окремі фундаментальні положення мають свої корені у філософському, соціологічному, історичному знанні й розвиваються в межах політологічної проблематики або належать до структури предметної площини державного управління тощо. Аналіз наукових джерел свідчить про наявність різних акцентів у дослідженнях державної політики, які змінювалися відповідно до загострення проблем у політичній, економічній або правовій системах суспільства, що цілком справедливо надавало дослідженням прикладного характеру. Такими актуальними акцентами у вивченні явища слід визнати проблематику боротьби з організованою злочинністю, корупцією, удосконалення державної діяльності в освіті, медицині, місцевому самоврядуванні, правоохоронній діяльності; наповнення змісту державної політики гендерними аспектами, елементами європейської інтеграції тощо.

Проте вивчення явища державної політики залишається актуальним завданням для правової науки, з огляду на складність і багатовекторність накопичених роками проблем у відносинах між державою і громадянським суспільством, а також міждисциплінарний характер предмета дослідження (Pendiuga et al., 2025). На жаль, у фахових виданнях обмеженою є дискусія з приводу розуміння умов формування та механізмів реалізації державної політики відносно окремих соціальних сфер. Як правило, висловлюють лише власні авторські позиції щодо підтримки широкого або вузького праворозуміння, дублюють нормативні положення правових актів, якими регламентовано діяльність виконавчої влади, не сформовано цілісного уявлення про обґрунтування видів державної політики. Недостатньо висвітленим є питання поділу державної діяльності на сфери, не окреслено чітко розуміння правових засад державної політики, роль концептуальних засад під час формування державної політики.

Усе це зумовлює необхідність звернення до актуальних питань державної діяльності, зважаючи на сучасний етап розвитку українського суспільства та наукові здобутки в цій галузі знань. Такий підхід сприятиме виробленню чітких орієнтирів у формуванні поняттєвих рядів, визначенню методологічного інструментарію пізнання, конкретних кроків на шляху трансформацій у системі

інститутів державної влади, а також уточненню стратегічних завдань й орієнтирів сталого розвитку.

Матеріали та методи

Мета дослідження полягає у висвітленні найактуальніших і методично значущих здобутків представників правової науки з галузей загально-теоретичного та галузевого знання, інших наук, дотичних до проблематики державознавства, що присвячені окремим аспектам державної політики в різних сферах суспільного життя.

Досягненню мети сприятиме розв'язання таких пізнавальних завдань: здійснити огляд наукових джерел з проблем формування та реалізації державної політики, з питань розуміння соціальної сфери та критеріїв її поділу на певні підсистеми, окреслити джерельну базу досліджень державної політики з її диференціацією на науково-теоретичні та нормативні джерела, виявити стан дослідження правових засад державної політики у сфері внутрішніх справ.

Методологічною основою реалізації поставлених завдань обрано методи герменевтики, системного аналізу, синтезу та порівняння, застосування яких дасть змогу звернутися до правових наукових та нормативних текстів, виявити їх істинний зміст, провести зіставлення наукових позицій та сформувати цілісне уявлення про рівень пізнання явища на підставі поєднання наявних досягнень, підготувати науково обґрунтовані висновки й пропозиції.

Результати й обговорення

Питанням державної політики, державної діяльності та функціям держави присвячено значну кількість публікацій, що різняться методологією та метою дослідження, проте їх аналіз необхідно здійснювати на системній основі з розподілом на групи. Оптимальним критерієм для такого розподілу запропоновано критерій за предметною ознакою, що дасть змогу ефективніше порівнювати й узагальнювати авторські здобутки. Отже, з огляду на пізнавальні завдання та мету дослідження, уявляється за доцільне виокремити такі групи джерел: джерела, присвячені проблематиці поняття та видів державної політики; джерела з питань характеристики та ознак сфер соціального життя; джерела засадничого спрямування (як основи державної політики); джерела з висвітлення факторів впливу на формування та реалізацію державної політики; джерела з питань законодавчого забезпечення та правового регулювання державної політики.

Найбільш вагомими й висхідними слід вважати наукові джерела, в яких зосереджено увагу на поняттєвому матеріалі, методології конструювання явища (Tykhomyrov, & Starytska, 2025), характеристиці підходів, завдяки яким

визначають види або межі державної політики та надають глибше розуміння політики й соціуму загалом.

У цьому контексті привертає увагу дисертаційне дослідження Н. В. Коршунової, в якому авторка намагалася сформувати найповніше уявлення про загальне розуміння явища державної політики, його ознак структури та ролі у соціальному регулюванні. Зокрема, обґрунтовано наявність таких ознак державної політики, як належність до правових форм діяльності держави; відносна стабільність; орієнтованість на розроблення стратегічного курсу розвитку суспільства й тактичного управління соціальними сферами з метою оптимального узгодження інтересів соціальних суб'єктів; а також формування і розроблення за допомогою спеціальних засобів, методів і процедур (Korshunova, 2017, p. 106). Проведено широкі узагальнення наукових класифікацій державної політики за різноманітними критеріями (за територіальною ознакою; часовим критерієм; соціальними сферами; напрямами державного впливу або регулювання; регіональним виміром; за галузями законодавства тощо). Водночас певною новелою в осмисленні внутрішньої структури державної політики є використання двох підходів, завдяки чому охарактеризовано сукупну та загальну структуру, що дає змогу сформувати додаткові уявлення про явище. Висвітлюючи співвідношення поняття державної політики з іншими важливими та суміжними поняттями (державна влада, державна діяльність), Н. В. Коршунова доходить висновку про категоріальний рід, який покладено в основу методології дисертаційного дослідження. Важливим внеском є умовивід про класифікацію видів явища, що становить необхідний елемент відповідної наукової теорії державної політики (Korshunova, 2017, p. 141).

Існують й інші дослідження, присвячені обраній проблематиці, які також заслуговують на увагу та є внеском у теорію держави. Зокрема слід назвати роботи Н. Максименко, І. Новицької (2024), Ю. Ковбасюка (2014), Т. Авакяна, І. Петренка, А. Діденко (2020), О. Лаврука (2018), О. Зубчика (2018), в яких йдеться саме про поняття державної політики. Аналізуючи дослідження обраної проблематики, Н. Максименко та І. Новицька (2024) зазначають, що насичення поняття державної політики в сучасній юридичній літературі відбувається на підставі різних поглядів, що можна поєднати в три групи. Перші вважають державну політику управлінською діяльністю, другі – використовують цілісно-стратегічну концепцію як основу формування державної політики, а треті визначають державну політику як реакцію на суспільно-важливу проблему (Maksymenko, & Novytska, 2024, p. 28).

Спираючись на праці В. Андріяш, О. Безпалової (2012), Т. Брус, О. Валецького, О. Кілієвич, Ю. Ковбасюка (2014), П. Надолішнього, В. Реб-кало, В. Тертичка та інших, А. Діденко (2020) робить поспішний висновок, що начебто загальне питання державної політики розкрито повністю. Напевно, авторка мала на увазі, що в літературі є значна кількість наукових визначень, достатня для проведення відповідних узагальнень або систематизацій. Але ж насправді це не так. Пліуралізм думок є лише підставою для розширеного пізнання явищ, а не готовою відповіддю на запитання дослідника. І з огляду на динамізм суспільно-політичного життя, таке вище, як державна політика, також має динамічні характеристики й повинна бути постійно в полі зору науковців.

На противагу А. Діденко наведемо цитату з публікації О. Лаврука (2018), який зазначає, що багато науково-теоретичних питань з означеної проблематики недостатньо досліджені, а саме: визначення сутності, завдань, особливостей застосування методів та інструментів, програм розвитку й механізмів впровадження дієвих функцій державної політики та ухвалення управлінських рішень про подальший розвиток суспільних процесів (Lavruk, 2018, p. 257). Позитивним моментом роботи є виокремлення рис державної політики, складових елементів (інституційний, нормативний та матеріальний), рівнів тощо. Проте дискусійним вважають положення, що в державній політиці повинні знаходити своє місце не тільки наявні проблеми розвитку суспільства, а й ті непередбачувані ситуації та явища, які потребують встановлення причин їх появи та виявлення шляхів своєчасного розв'язання. Управлінцям дуже хотілося б поставити заслони на шляху всіх потенційних ризиків та загроз державній діяльності, однак через брак явища-загрози неможливо знати причини його появи. Можливо, автор хотів висловитися стосовно прогностичної функції державної політики, яка не зводиться лише до діяльності, а й охоплює програмні документи, плани, концепції стратегії тощо.

Важливим для розуміння явища є також оцінний аспект, який передбачає здійснення якісної характеристики, що знайшло своє відображення у роботі О. Зубчика. Автор пропонує під оцінюванням розуміти з'ясування реалій політики та її дійових осіб, критерії і процедури вибору альтернативи, застосування інструментів упровадження ухваленого рішення в життя, встановлення меж дієвості державної політики (Zubchuk, 2018, p. 15). Запропоновані параметри, на наш погляд, можна успішно використати в державно-правовій або політичній практиці оцінювання політики держави, але є ще один важливий критерій, про який не згадано в дослідженні – це

співвідношення мети й результату діяльності. Такий критерій може бути застосований у разі розуміння державної політики не лише як сукупності планів та програм розвитку, а й як особливої форми державної діяльності із застосуванням діяльного підходу.

Слід також звернути увагу й на ґрунтовну й багатопланову роботу кваліфікованого колективу науковців і практиків Національної академії державного управління (Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін, М. М. Білинська, М. М. Іжа, В. І. Луговий, В. С. Загорський, В. А. Ландсман, А. А. Попок, С. М. Серьогін, І. В. Валентюк та ін.) (Kovbasiuk et al., 2014), яка знайшла своє відображення в підручнику, корисному для науковця з огляду на особисте осмислення проблеми. Питання державної політики є міждисциплінарним, тому корисними, на наше переконання, можуть бути здобутки представників різних галузей знання, зокрема сфери державного управління. Автори видання системно представили широкий ряд питань, що всебічно окреслюють явище державної політики. Зокрема, розглянуто актуальні питання її теорії, змісту та методології, осмислено суспільно-політичні основи, а також висвітлено шляхи вдосконалення практики державної політики. Водночас розгляд її сутності супроводжується всебічним аналізом державної політики у різних сферах суспільного життя, проблем регіонального розвитку та місцевого самоврядування. Значну увагу зосередили на державній кадровій політиці, використанні інструментів аналізу політики та проблемах політичного розвитку. Примітним та корисним для пізнання явища є приклади практики закордонних країн. Представлено також емпіричні дані окремих періодів державної діяльності, що характеризують реалізацію державної політики в окремих сферах.

Оскільки в науковій теоретичній літературі акцентовано на класифікації явища, варто розглянути й окремі види, що становлять класифікаційні ряди. Одне – визначити критерії для родо-видової диференціації, зовсім інше – виявити особливості окремого класифікаційного ряду або підвиду. В цьому контексті слід назвати таких авторів, як А. Діденко (2020), В. Євдокімов (2020), О. Грищенко (2025), Н. Максименко, І. Новицька (2024), роботи яких побудовано на методиці виокремлення сфери суспільного життя та послідовній характеристиці державної політики у цій сфері.

Автори таких досліджень, що ґрунтуються на визнанні існування тієї чи іншої сфери, не порушують загальнотеоретичних, філософських питань розуміння соціальної сфери, диференціації соціального простору на підсистеми, що, напевно, є виправданим для такого формату, як наукова стаття. Це питання належить радше до монографічного рівня дослідження й потребує

ширшої аргументації. Проте вважаємо за доцільне перед висвітленням зазначених вище джерел висловити власне бачення проблеми.

Прив'язка до соціальної сфери, тобто до середовища, в якому здійснюють державну діяльність, є обґрунтованим підходом, у зв'язку із чим, спираючись на здобутки філософії, соціології, політології, виникає питання виокремлення соціальних сфер для проведення правового дослідження. Зазвичай використовують системний підхід (суспільство як система), завдяки якому виокремлюють підсистемні утворення – соціальні сфери (економічна, політична, духовна, соціальна), кожна з яких має свої складові елементи. Рідше вказують лише на існування економічної, політичної та ідеологічної сфер, а окремі види суспільних відносин є підґрунтям для виокремлення відповідних підсистем у межах соціальної сфери. Автори публікації стверджують, що спектр міжлюдських стосунків надзвичайно широкий, адже вони існують і в сім'ї, і в науці, і в ставленні до природи тощо. Але як суспільні відносини вони складаються саме у відповідних відокремлених сферах соціального життя як їх суттєвий компонент (Reshetov, Kyrylchuk, & Stezhko, 2012, p. 49). Справедливим є твердження В. А. Медяника (2021), що поняття «соціальна сфера» не має єдиного трактування і теоретичного обґрунтування. Характерною ознакою сучасних досліджень сутності соціальної сфери, констатує науковець, є істотна розбіжність у діапазонах визначення цього поняття, завдяки чому її зміст набуває різнопланової конкретизації (Mediayuk, 2021, p. 399).

Державну політику у сфері освіти схарактеризували Н. Максименко та І. Новицька (2024) як вид державної політики, як систему організованих дій та регулювань, здійснюваних суб'єктом владних повноважень, з метою формування, вдосконалення та розвитку галузі освіти, спрямованої на створення умов для набуття та вдосконалення освітніх компетентностей особи, для реалізації її потенціалу, задоволення духовних, культурних потреб, самовизначення, розвитку та подальшого саморозвитку (Maksymenko, & Novytska, 2024, p. 30).

О. Грищенко (2025) пропонує розглянути як окремий вид державну екологічну політику. Автор стверджує, що державну екологічну політику має формувати держава та громадянські інституції. Вона має бути скерована на захист екологічних прав та інтересів кожного громадянина України. Формування системи ефективного правового регулювання в галузі раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища – одне із завдань екологічного права України.

За твердженням автора, державна екологічна політика України є системою правових, органі-

заційних, економічних, соціальних, ідеологічних та інших заходів із боку держави, що спрямована на досягнення пріоритетних (стратегічних) цілей у сфері екології (Hryshchenko, 2025, p. 228).

Натомість навряд чи можна погодитися, що складниками екологічної політики є лише сформульовані автором завдання: збереження природних об'єктів і комплексів, ландшафтного та біологічного різноманіття, екосистем, підтримання їхньої цілісності та життєзабезпечувальних функцій, сталого розвитку суспільства, підвищення якості навколишнього природного середовища та життя, покращення здоров'я населення тощо.

Оригінальним є підхід А. Діденко (2020), яка узагальнила здобутки вітчизняних та закордонних авторів з висновком про багатоманітність визначень. Авторка стверджує, що є багато видів і різновидів політики (внутрішня, зовнішня, соціальна, національна, державна, економічна, правова, науково-технічна, культурна, фінансова, військова, кадрова, екологічна тощо). У побуті говорять про «велику» і «малу» політику. У змістовому плані вона може бути прогресивною і регресивною, об'єктивно обумовленою і волюнтаристською, такою, що відповідає назрілим потребам суспільного розвитку, і такою, що суперечить їм. Такі широкі узагальнення стали можливими завдяки тому, що авторка вважає зумовленість видового багатоманіття державної політики широтою видів сфер суспільного життя (Didenko, 2020, p. 56).

Виокремлюють характеристику державної політики у сфері протидії кіберзлочинності, зокрема розглянуто принципи, мету та завдання цієї політики, що є важливим для проведення порівняльного аналізу аналогічних видових досліджень.

У публікації В. Євдокімова (2020) схарактеризовано державну політику у сфері правоохоронної діяльності. Виокремлення такої сфери та відповідного виду державної політики, на нашу думку, є виправданим, з огляду на фактичне існування правоохоронних органів у структурі органів державної влади. Однак автор пішов далі й, окрім характеристики цього виду політики, показав співвідношення її з іншими видами державної політики, що здійснюються у таких соціальних сферах: освіта і наука; економіка; державні фінанси; цифровізація; міжнародні відносини; соціальне забезпечення (Yevdokimov, 2020, p. 113).

Не менш корисною в дослідженні обраної нами проблематики є монографічне дослідження А. П. Дикого (2023) в економічно-безпековому контексті висвітлення державної політики. У роботі використано теоретичні, методологічні й аналітичні аспекти реалізації цього виду державної політики. Підготовлені підсумкові

положення щодо аналітики державної діяльності в економічній сфері мають прикладний характер.

Найбільший інтерес становить дослідження О. Фролової (2008), яка звернулася до виокремлення сфери внутрішніх справ – питання, яке найменше досліджено в загальнотеоретичній юриспруденції, через що, як стверджує автор, категорія «сфера внутрішніх справ» не є повною та точною, із чим слід цілком погодитися. Водночас авторка пропонує власне визначення, побудоване на функціональному підході (Frolova, 2008, p. 71).

Сфера внутрішніх справ держави представлена як сукупність суспільних відносин, що складаються в процесі охорони прав та свобод людини й громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, навколишнього природного середовища, конституційного ладу в країні, прав і законних інтересів підприємств, установ та організацій, а також суспільства й держави загалом від злочинних посягань та інших правопорушень шляхом провадження таких видів діяльності, як профілактична, оперативно-розшукова, кримінально-процесуальна, виконавча щодо застосування кримінальних покарань та інших заходів кримінально-правового впливу, ліцензійно-дозвільна та ін. Проте не зовсім є зрозумілим бачення авторки аспектів співвідношення сфери внутрішніх справ і сфери правової охорони, яку було взято за основу під час формування визначення.

Це одне з малодосліджених питань теоретичної юриспруденції, на яке відповідь треба шукати як у традиціях, так і новаціях методології пізнання, корисним буде й історичний погляд на цю особливу соціальну сферу. За відомостями з джерел XIX століття, сферу внутрішніх справ розглядали як сукупність напрямів внутрішньої діяльності в межах компетенції державної влади, що охоплювала не тільки відносини з охорони життя, здоров'я, майна, громадського порядку та публічної безпеки, а й з питань освіти, медицини, шляхів сполучення, друку й цензури, духовних, судових справ і судового нагляду, статистики, ветеринарії, охорони пам'яток, технічно-будівельних питань тощо. Історично склалося, що всі ці питання з початку заснування відповідного міністерства належали до сфери внутрішніх справ, а охоронних функцій воно набуло лише з приєднанням до нього поліцейських структур.

На сьогодні обсяги повноважень міністерства внутрішніх справ як центрального органу влади¹ значно зменшені й акцентовані на охороні в

¹ Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>

системі виконавчої влади. У зв'язку із цим сферу внутрішніх справ також ототожнюють з Міністерством внутрішніх справ України, що і знайшло відображення у дослідженні О. Фролової (2008). Крім того, на етапі проектування є текст майбутнього закону про органи внутрішніх справ, у якому запропоновано нормативно закріпити поняття внутрішніх справ як суспільних відносин, пов'язаних із захистом та охороною прав і свобод людини й громадянина, інтересів суспільства та держави, протидією злочинності, забезпеченням публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху, а також захистом державного кордону та охороною суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, цивільним захистом і міграцією (імміграцією та еміграцією)¹.

До окремої групи джерел, які характеризують дослідженість явища державної політики, належать праці, присвячені висвітленню її засад. Ознайомлення із цими публікаціями дає можливість скласти уявлення не тільки про наукове авторське розуміння власне засад політики держави, а й про існування її різновидів.

Розуміння державної політики та її засад є розмаїтим і відображає індивідуальні дослідницькі інтереси. Воно варіюється від ототожнення засад політики держави з планами і програмами діяльності до включення широкого переліку структурних елементів, що ми цілком підтримуємо.

Ідеться про включення як ідеологічних, теоретичних, методологічних, нормативних компонентів, так і самої діяльності держави зі здійснення її функцій. Однак передусім слід акцентувати на частині публікацій в межах цієї групи, які присвячені вивченню сфери внутрішніх справ. Такі автори, як О. Ганжа (2020), В. Дерзська (2025), П. Панфьоров (2023), Л. Міщенко (2019), Д. Заброта (2013), О. Мердова, О. Цуркан (2020) тощо досліджують: правові засади припинення служби в органах Національної поліції України (Hanzha, 2020), правові засади забезпечення законності в діяльності органів Національної поліції України (Derzaska, 2025), правові засади діяльності Національної поліції України у запобіганні кримінальним правопорушенням (Panferov, 2023), правові засади громадського контролю за діяльністю поліції в Україні (Mishchenko, 2019), правові засади реалізації державної політики у правоохоронній сфері (Bezpalova, 2012), адміністративно-правові засади: сутність та поняття категорії (Zabroda, 2013), адміністративно-правові засади професійного навчання поліцейських (Merdova, & Tsurkan, 2020) і значною мірою дотичне дослідження до сфери внутрішніх справ,

пов'язане із засадами державної політики у сфері обігу зброї (Shumeiko, 2022).

Деякі автори цілком обґрунтовано обирають у вивченні правових засад організаційний аспект, зважаючи, що правова поведінка – це воляова, цілеспрямована, а значить, організована активність суб'єкта (Baranov, 2017; Hentosh, 2019; Vasiuk, Haievska, & Kuziuk, 2023). Для окремих досліджень характерним є визначення теоретико-правового змісту засад (Svirin, 2018; Chemerys, 2015) або конституційно-правового, що разом можна визнати як елементи методологічного значення (Korshunova, 2017).

Висновки

За результатами проведеного дослідження можна зробити певні узагальнення про дослідження державної політики.

1. Державна політика як соціально-правове явище є предметом міждисциплінарного дослідження, в межах якого вивчають його загальні риси, внутрішню будову, мету, функції, правові, організаційні та інші засади формування та реалізації. У науковій літературі широко представлено класифікації державної політики, а також характеристики окремих її видів з урахуванням критерію соціальної сфери. Найпоширенішими й актуальними в наукових пошуках представлені такі види державної політики, як: правова, антикорупційна, кримінально-правова, у сфері управління, екології, регуляторна й соціального захисту. В межах правової політики розглядають окремі її аспекти відповідно до характеру протидії правопорушенням (адміністративного та кримінального).

2. Недостатньо дослідженим залишається соціальна сфера як явище, як фактор реалізації державної політики та як критерій класифікації. Мало висвітленими є методологічні підстави виокремлення з філософської моделі соціального простору (економічна, соціальна, духовна, політична сфери) таких підсистемних утворень (підсфери), як: самоврядування, пенсійне забезпечення, транспорт, зв'язок, освіта, правосуддя, музейна справа, промисловий комплекс, екологія, туризм тощо.

3. Окремої уваги потребує вивчення сфери внутрішніх справ, вироблення наукового визначення, що відповідало б правовій дійсності, висвітлення особливостей функціонування, суб'єктів здійснення, об'єктів впливу, критеріїв ефективності, хоча окремі напрацювання в цьому напрямі відомі. З огляду на правовий режим воєнного стану є також потреба у вивченні співвідношення понять «правоохоронна сфера» й «сфера внутрішніх справ», у межах яких реалізовано важливі завдання державної політики.

¹ Про органи внутрішніх справ : проект Закону України від 2 лип. 2015 р. № 2561. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH1Z500G?an=19>

References

- [1] Baranov, R.O. (2017). Organizational and legal principles of forming a state policy to prevent and counteract the legalization (laundering) of proceeds from crime. *Investments: practice and experience*, 14, 93-97.
- [2] Bezpalova, O.I. (2012). Legal principles of implementing state policy in the law enforcement sphere. *Law and Security*, 3(45), 87-92.
- [3] Chemerys, O.M. (2015). Theoretical and Legal Principles of Interaction between State Authorities and the Public in the Formation and Implementation of State Policy. *Effectiveness of Public Administration*, 42, 39-51.
- [4] Derzka, V.Yu. (2025). Legal Principles of Ensuring Legality in the Activities of the Bodies of the National Police of Ukraine and the Place of Administrative Legislation Among Them. *Legal Scientific Electronic Journal*, 1, 810-812. DOI: 10.32782/2524-0374/2025-1/194
- [5] Didenko, A.S. (2020). The goal, objectives and principles of state policy in the field of countering cybercrime. *Law and Security*, 1(76), 53-58. DOI: 10.32631/pb.2020.1.07
- [6] Dykyi, A.P. (2023). *State policy of prevention and counteraction to economic crime in the system of guaranteeing economic security of Ukraine*. Zhytomyr: Buk-Druk.
- [7] Frolova, O.H. (2008). The sphere of internal affairs as an object of management. *Scientific Bulletin of the Kharkiv National University of Internal Affairs*, 97, 69-75.
- [8] Hanzha, O.O. (2020). Legal Principles of Termination of Service in the Bodies of the National Police of Ukraine. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series "Jurisprudence"*, 48(2), 50-53. DOI: 10.32841/2307-1745.2020.48-2.10
- [9] Hentosh, O.P. (2019). Organizational and legal principles of the formation and implementation of state policy of public administration in Ukraine. *Law and public administration*, 2(35), 1, 17-21. DOI: 10.32840/pdu.2-1.2
- [10] Hryshchenko, O.P. (2025). Legal foundations of the state environmental policy of Ukraine. *Legal scientific electronic journal*, 4, 225-228. DOI: 10.32782/2524-0374/2025-4/51
- [11] Korshunova, N.V. (2017). Constitutional and Legal Principles of State Policy in Ukraine. *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 3(104), 144-154. Retrieved from <https://lawscience.com.ua/uk/journals/tom-22-3-2017/konstitutsiyno-pravovi-zasadi-dyierzhavnoyi-politiki-ukrayini>
- [12] Korshunova, N.V. (2017). The concept of state policy: theoretical and legal research. *Candidate's thesis*. Kyiv.
- [13] Kovbasiuk, Yu.V., Vashchenko, K.O., Surmin, Yu.P. (et al.). (2014). *State policy*. Kyiv: NAPU.
- [14] Lavruk, O. (2018). The essence of the concept of state policy. *University scientific notes*, 67-68, 254-263. Retrieved from <https://old.univer.km.ua/visnyk/1803.pdf>
- [15] Maksymenko, N., & Novytska, I. (2024). The concept and essence of state policy in the sphere of education. *Current problems of jurisprudence*, 2(38), 27-32. DOI: 10.35774/app2024.02.027
- [16] Medianyuk, V.A. (2021). The social sphere as a subject of administrative and legal research. *Legal scientific electronic journal*, 1, 399-401. DOI: 10.32782/2524-0374/2021-1/100
- [17] Merdova, O.M., & Tsurkan, O.P. (2020). *Administrative and legal principles of professional training of police officers*. Kyiv: Dakor.
- [18] Mishchenko, L.V. (2019). Legal Principles of Public Control over Police Activities in Ukraine. *Modern European Policing and the Possibilities of Its Use in the Activities of the National Police of Ukraine: Collection of Abstracts of the Participants of the International Scientific and Practical Conference* (pp. 169-170). Kharkiv.
- [19] Panferov, P.V. (2023). Legal Principles of the Activities of the National Police of Ukraine in Preventing Criminal Offenses. *Legal Scientific Electronic Journal*, 6, 796-800. DOI: 10.32782/2524-0374/2023-6/191
- [20] Pendiura, M.M., Petrovskyi, A.V., & Tikhomyrov, D.O. (et al.). (2025). *State policy in the sphere of national security: legal aspect*. Kyiv: 7BC. Retrieved from <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70b5dc07-6bd8-495e-9fae-d98f72fde354/content>
- [21] Reshetov, O.O., Kyrilchuk, O.T., & Stezhko, Z.V. (2012). The main spheres of life of society. *Scientific notes of the Kirovohrad National Technical University*, 12(1), 48-51.
- [22] Shumeiko, T.A. (2022). *Administrative and legal principles of forming and implementing state policy in the field of arms circulation in Ukraine*. Kyiv: Nauk.-dosl. in-t publ. Law.
- [23] Svirin, V.O., & Davidova M.M. (2018). Theoretical and legal principles of the formation and implementation of state policy in the field of counteraction and prevention of illicit drug trafficking. *Science and Law Enforcement*, 1(39), 303-312. Retrieved from <https://naukaipravoohorona.navs.edu.ua/index.php/naukaipravoohorona/issue/view/118/77>
- [24] Tykhomyrov, D.O., & Starytska, O.O. (2025). Legal construction of the concept of state policy in general theoretical jurisprudence. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series "Law"*, 87(1), 118-123. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.87.1.17
- [25] Vasiuk, N.O., Haievska, L.A., & Kuziuk, M.H. (2023). Mechanisms for the implementation of state policy to counter disinformation in the field of health care: foreign experience for Ukraine. *Investments: practice and experience*, 15, 120-126. DOI: 10.32702/2306-6814.2023.15.120

- [26] Yevdokimov, V.V. (2020). Development of components of the methodology for the formation and implementation of state policy in the field of law enforcement activities. *Scientific notes of the V.I. Vernadsky Tavrichesky National University. Series "Public Administration"*, 31(70), 5, 109-115. DOI: 10.32838/TNU-2663-6468/2020.5/19
- [27] Zabroda, D.H. (2013). Administrative and legal principles: the essence of the concept. *Administrative law and process*, 2(4), 45-51.
- [28] Zubchuk, O.A. (2018). Methodological aspects of evaluating state policy: "competitiveness" and "political time". *State and regions. Series "Public administration"*, 2(62), 12-16. Retrieved from http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2018/4.pdf

Список використаних джерел

- [1] Баранов Р. О. Організаційно-правові засади формування державної політики запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 14. С. 93–97.
- [2] Безпалова О. І. Правові засади реалізації державної політики у правоохоронній сфері. *Право і безпека*. 2012. № 3 (45). С. 87–92.
- [3] Чемерис О. М. Теоретико-правові засади взаємодії органів державної влади і громадськості при формуванні та реалізації державної політики. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 42. С. 39–51.
- [4] Дерзська В. Ю. Правові засади забезпечення законності в діяльності органів Національної поліції України та місце серед них адміністративного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 810–812. DOI: 10.32782/2524-0374/2025-1/194
- [5] Діденко А. С. Мета, завдання та принципи державної політики у сфері протидії кіберзлочинності. *Право і безпека*. 2020. № 1 (76). С. 53–58. DOI: 10.32631/pb.2020.1.07
- [6] Дикий А. П. Державна політика запобігання та протидії економічній злочинності в системі гарантування економічної безпеки України : монографія. Житомир : Бук-Друк, 2023. 428 с.
- [7] Фролова О. Г. Сфера внутрішніх справ як об'єкт управління. *Науковий вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2008. № 97. С. 69–75.
- [8] Ганжа О. О. Правові засади припинення служби в органах Національної поліції України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2020. № 48. Т. 2. С. 50–53. DOI: 10.32841/2307-1745.2020.48-2.10
- [9] Гентош О. П. Організаційно-правові засади формування і реалізації державної політики публічного управління в Україні. *Право та державне управління*. 2019. № 2 (35). Т. 1. С. 17–21. DOI: 10.32840/pdu.2-1.2
- [10] Грищенко О. П. Правові засади державної екологічної політики України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 4. С. 225–228. DOI: 10.32782/2524-0374/2025-4/51
- [11] Коршунова Н. В. Конституційно-правові засади державної політики в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 3 (104). С. 144–154. URL: <https://lawscience.com.ua/uk/journals/tom-22-3-2017/konstitutsiyno-pravovi-zasadi-dyerzhavnoyi-politiki-ukrayini>
- [12] Коршунова Н. В. Поняття державної політики: теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2017. 240 с.
- [13] Державна політика : підручник / [редкол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін.]. Київ : НАДУ, 2014. 448 с.
- [14] Лаврук О. Сутність поняття державної політики. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67–68. С. 254–263. URL: <https://old.univer.km.ua/visnyk/1803.pdf>
- [15] Максименко Н., Новицька І. Поняття та сутність державної політики у сфері освіти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 2 (38). С. 27–32. DOI: 10.35774/app2024.02.027
- [16] Медяник В. А. Соціальна сфера як предмет адміністративно-правового дослідження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 399–401. DOI: 10.32782/2524-0374/2021-1/100
- [17] Мердова О. М., Цуркан О. П. Адміністративно-правові засади професійного навчання поліцейських : монографія. Київ : Дакор, 2020. 186 с.
- [18] Міщенко Л. В. Правові засади громадського контролю за діяльністю поліції в Україні. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України* : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 11 квіт. 2019 р.). Харків, 2019. С. 169–170.
- [19] Панфьоров П. В. Правові засади діяльності Національної поліції України у запобіганні кримінальним правопорушенням. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 796–800. DOI: 10.32782/2524-0374/2023-6/191
- [20] Державна політика у сфері національної безпеки: правовий аспект : монографія / [М. М. Пендюра, А. В. Петровський, Д. О. Тихомиров та ін.]. Київ : 7БЦ, 2025. 208 с. URL: <https://elar.nava.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70b5dc07-6bd8-495e-9fae-d98f72fde354/content>
- [21] Решетов О. О., Кирильчук О. Т., Стежко З. В. Основні сфери життєдіяльності суспільства. *Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету*. 2012. Вип. 12. Ч. І. С. 48–51.

- [22] Шумейко Т. А. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні : монографія. Київ : Наук.-дослід. ін-т публ. права, 2022. 462 с.
- [23] Свірін В. О. Давидова М. М. Теоретико-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері протидії та запобігання незаконному наркообігу. *Наука і правоохорона*. 2018. № 1 (39). С. 303–312. URL: <https://naukaipravoohorona.navs.edu.ua/index.php/naukaipravoohorona/issue/view/118/77>
- [24] Тихомиров Д. О., Старицька О. О. Юридичне конструювання поняття державної політики в загальнотеоретичній юриспруденції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025. Вип. 87. Ч. 1. С. 118–123. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.87.1.17
- [25] Васюк Н. О., Гаєвська Л. А., Кузюк М. Г. Механізми реалізації державної політики протидії дезінформації у сфері охорони здоров'я: зарубіжний досвід для України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 15. С. 120–126. DOI: 10.32702/2306-6814.2023.15.120
- [26] Євдокімов В. В. Розвиток складових методології формування та реалізації державної політики у сфері правоохоронної діяльності. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Державне управління»*. 2020. Т. 31 (70). № 5. С. 109–115. DOI: 10.32838/TNU-2663-6468/2020.5/19
- [27] Заброта Д. Г. Адміністративно-правові засади: сутність поняття. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2 (4). С. 45–51.
- [28] Зубчик О. А. Методологічні аспекти оцінювання державної політики: «конкурентоспроможність» і «політичний час». *Держава та регіони. Серія «Державне управління»*. 2018. № 2 (62). С. 12–16. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2018/4.pdf

ZUBKOVA Liubov

PhD in Law, Senior Research Fellow at the Secretariat Academic Council of the National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3090-912X>

Characteristics of the State of Research in State Policy in the Sphere of Internal Affairs

Abstract. Modern researchers associate the development of society with the successful implementation of state policy in its various manifestations, both at the stage of formation (planning) and at the stage of implementation. Special attention is paid to those spheres of state activity in which the most important rights and freedoms for a person and a citizen are implemented, in particular, freedom of speech, freedom of peaceful assembly, choice of place of residence; the right to peaceful coexistence; to a profession; to social protection; to the inviolability of the person and housing; to education; medical care, etc. The most relevant problems for Ukrainian society today, caused by martial law due to full-scale aggression by the Russian Federation, are discussed. However, these issues are not only characterized by discussion, much is done by the Armed Forces of Ukraine, specialists of various professions, as well as representatives of state authorities, local governments, and the public. We observe dynamic trends in the development of military and law enforcement legislation, a change in the emphasis in the system of social values, the unification of efforts around the ideas of national identity, the preservation of the state and social order, and the protection of national sovereignty. The external and internal functions of the state have clearly been distinguished, which require additional attention in the modern period of state formation, but the importance of additional analysis of the state's internal policy in the spheres of economy, military-industrial complex, ecology, agriculture, etc. is also clearly traced. Along with such strategic directions of state policy as transport, medicine, education, land management, entrepreneurship, the direction in the field of internal affairs is becoming increasingly relevant, which is associated with legal protection, with the state of implementation of fundamental rights and freedoms of man and citizen. Improving state activity in the field of internal affairs, strengthening guarantees and mechanisms for its implementation in modern conditions will contribute to the development of civil society institutions, economic well-being, and ensuring comfortable living for all segments of the population in Ukraine.

Keywords: state policy; legal principles; rule of law; ensuring human rights; functions of the state; mechanism of legal regulation; spheres of social activity; politics; sphere of internal affairs.